

Náučný chodník Zbojníckej studničky

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Žarnovica
Geomorfologická jednotka:	Vtáčnik
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Nová Baňa, Rígel' a pešo 0,5 km severozápadným smerom
Východisko:	Nová Baňa, vodná nádrž Tajch
Trasa:	Nová Baňa: vodná nádrž Tajch - dolina Suchého potoka - Johanská studnička - Šarvíz - Kohútovo, Rovienska
Dĺžka, prevýšenie:	10 km, prevýšenie 288 m
Čas prechodu:	3 h
Počet zastávok:	9
Náročnosť:	mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: historické, prírodovedné, environmentálne

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Od lokality Šarvíz vedie trasa po modrej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2016

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; vlastná stránka náučného chodníka

Kontakt: Mestské lesy, s. r. o., Nová Baňa, Bernoláková 11, 968 01 Nová Baňa

Poznámky: (1) V teréne je trasa vyznačená modrou značkou náučného chodníka. (2) Záver trasy je zhodný s časťou trasy náučného chodníka Zvonička.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Námetom k nemu môže byť pracovný list Náučný chodník Zbojnícke studničky.

Pozri poznámku 2 vyššie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Nová Baňa. Starobylé banské kráľovské mesto v Novobanskej kotline v južnom cípe pohoria Vtáčnik pri jeho styku s Pohronským Inovcom a Štiavnickými vrchmi v ústí Novobanského (predtým Kýzového) potoka do Hrona. Prvá písomná zmienka o už rozvinutej baníckej osade pochádza z roku 1337. V roku 1345 získala postavenie slobodného kráľovského a banského mesta a mestské výsady. Došlo k významnému rozvoju baníctva (s ťažbou rúd zlata a striebra) i mesta, ktoré sa zaradilo medzi sedem hornouhorských banských miest. Krátky rozmach vystriedali pohromy a vyludnenie: vnútorné nepokoje v Uhorsku a protiturecké vojny (mesto zničené Turkami v roku 1664, stavovské povstania a morová epidémia) a zatopenie baní podzemnou vodou v 16. storočí. Problémy podzemnej vody v stagnujúcich baniach mal zachrániť parný stroj na pohon banských čerpadiel, zostrojený v roku 1722 anglickým konštruktérom Isaacom Potterom, – prvý na európskom kontinente. V roku 1723 tu vznikla účastinná spoločnosť na ťažbu zlata, ktorá pre nerentabilitu skončila v roku 1888. Okrem baníctva sa obyvatelia zaoberali kamenárstvom (výroba mlynských kameňov už od 14. storočia), po zániku baníctva sa rozvinuli remeslá a ovocinárstvo, neskôr pribudla sklárska výroba. Historické centrum mesta s pozdĺžnym námestím leží na sútoku Novobanského a Starohutského potoka. K pamiatkam sa radí budova bývalej radnice, pôvodne gotickej pevnosti (1353) na námestí (dnes múzeum), dva gotické kostoly – Narodenia Panny Márie (farský) z druhej polovice 14. storočia a sv. Alžbety so špitálom z roku 1391 –, klasicistický kostol sv. Kríža na Kalvárii (1826), neskoroklasicistické súsošie sv. Trojice (1847) a neogotická pútnická kaplnka Panny Márie v **Kohútove** na východnom okraji Novej Bane (vysvätená 12. septembra 1869), pri ktorej vzniklo pútnické miesto a malá botanická záhrada s ojedinelým sekvojovcom mamutím, vysokým 34 m. Keďže poloha kaplnky neumožňovala, aby od nej zvuk zvonov doliehal až do Novej Bane, v roku 1874 bola južne od nej, bližšie k mestu na kopci protíľahlom ku kalvárii postavená zvonica. Neskôr sa okolo nej vyvinul rekreačný areál **Zvonička**. V roku 2020 boli v lesoch osobitného určenia s rekreačným významom medzi Kohútovom a areálom pri Zvoničke vysadené ako **Záhradný les** domáce i cudzokrajné stromy a kry, označené menovkami. K mestu patrí aj osada **Stará Huta**, v ktorej v roku 1630 vznikla jedna z najstarších uhorských sklární, a ďalšie početné osady a rozptýlené sídla v jeho horskom zázemí (v Pohronskom Inovci i Vtáčniku), tzv. štále, s ľudovou architektúrou gazdovských usadlostí.

Tajch. Vodná nádrž neďaleko severného okraja Novej Bane na Novobanskom potoku vybudovaná v roku 1794 ako zdroj vody na pohon banských ťažných a čerpacích zariadení. Základy hrádze boli vymurované v dĺžke 15,5 siah, na ostatnú časť hrádze položili múr spevnený haseným vápnom. Nádrž

so sústavou vodných jarkov a tunelov na privádzanie vody slúžila až do definitívneho uzavretia baní v roku 1887. Od roku 1965 je prístupná pre rekreačné účely.

Jarmila. Lokalita v doline Suchého potoka, ľavostranného prítoku Novobanského potoka ústiaceho severne od Novej Bane, kde bol v roku 1950 vybudovaný miestnym rybárskym spolkom malý rovnomenný rybník, ako prvý v Novej Bani. Pomenovaný bol po Jarmile Tomeškovej, vtedajšej referentke Povereníctva pôdohospodárstva v Bratislave. Už po niekoľkých rokoch ho zničila prívalová zrážka a pripomína ho len zvyšok kamennej hrádze s výpustom a betónovým poklopom s názvom nádrže, obrysom ryby a rokom 1950.

Červená skala. Havrania skala. Háj. Pozri texty náučného chodníka Zvonička.

Vtáčnik. Pohorie na strednom Slovensku pretiahnuté severo-južným smerom zhruba medzi Prievidzou, Radobicou, Novou Baňou, Žarnovicou a Novou Lehotou, susediace na severe s Hornonitrianskou kotlinou, na západe Tribečom a Pohronským Inovcom a na východe Žiarskou kotlinou a krátko aj s Kremnickými vrchmi. Vo vyššej severozápadnej časti s ústredným chrbtom a krátkymi rázsochami s hojnými skalnými formami a hlbokými dolinami je masívnou hornatinou, kulminujúcou Vtáčnikom (1 346 m n. m.). Vo zvyšku prevláda menej členitý vrchovinový reliéf, miestami je otvorenejší, vytvárajúc nevelké kotliny (Novobanská, Prochotská, Ostrogrúnska). Budované je prevažne neogénnymi andezitmi, v malej miere ryolitmi a ich pyroklastikami. Lokálne (okolo Župkova) sa vyskytujú neogénne riečne a jazerné sedimenty (štrky a piesčité štrky). Geologické pomery a členitosť reliéfu vedie k hojným zosuvom, a to i mohutným kryhovým (blokovým) na miestach čiel bývalých lávových prúdov. Územie je starou baníckou oblasťou, drahé kovy sa ťažili v doline Píľanského potoka nad Žarnovicou a v Novej Bani. V pohorí prameniace potoky smerujú, resp. ústia do Handlovky, Nitry a Hrona. Vo vyšších častiach pohoria prevažujú bukové a bukovo-jedľové lesy, v najvyšších polohách sú bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá „kosodrevina“ s pôvodným smrekom a horskými rastlinnými i živočíšnymi druhmi. Táto západná stredná časť pohoria je súčasťou Chránenej krajiny Ponitrie. Východ a juh pohoria je sčasti mozaikovitým odlesneným s výskytom nevelkých obcí a rozptýleného osídlenia (štále).

Názvy informačných panelov

1. Tajch
2. Tajch - mokrad'
3. Jarmila
4. Lipinská studnička
5. Johanská studnička
6. Zbojnícke studničky
7. Hrašková studnička
8. Predný Šarvíz
9. Kohútovo - Rovienka

